

گاهی تفاوت فرهنگی جهت و سمت و سویی می‌گیرد که منتقل‌کننده ناخودآگاه معانی منفی و مخدوش‌کننده ذهنیت کنشگران ملل مختلف نسبت به یکدیگر است. در این موارد برنامه‌ریزان باید توجه بیشتری داشته باشند و از طرق مختلف نسبت به آن آگاهی بخشی لازم صورت گیرد

از یک جنس باد و فرهنگ برای یک هدف

مشارکت زنان در آیین پیاده‌روی اربعین و تأثیرپذیری آنها از تفاوت‌های میان فرهنگی

صدیقه رضائی تمیجانی

دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی دانشگاه علامه طباطبائی

و این موضوع زمینه همراهی حداکثری طیف‌های مختلف زنان عراقی را ایجاد می‌کند، ولی در موبک‌های ایرانیان و حتی غالب هیات، در بهترین حالت تنها برنامه عزاداری مردان روی پرده برای زنان پخش می‌شود. این موضوع بویژه در موبک حسینی ایرانی سبب می‌شود زنان ارتباط کمتری با محتوای مراسم بگیرند و غالباً هم صحبتی با اطرافیان خود حین مراسم را ترجیح دهند. در مورد این تفاوت موبک ایرانی و عراقی نیز شواهدی دال بر تغییر فرهنگی و کشیدن شدن اقوام مختلف ایرانی به سمت و سوی برپایی مراسم مستقل برای بانوان و حتی موبک‌های مستقل بانوان وجود دارد.

اما گاهی تفاوت فرهنگی جهت و سمت و سویی می‌گیرد که منتقل‌کننده ناخودآگاه معانی منفی و مخدوش‌کننده ذهنیت کنشگران ملل مختلف نسبت به یکدیگر است. در این موارد برنامه‌ریزان باید توجه بیشتری داشته باشند و از طرق مختلف نسبت به آن آگاهی بخشی لازم صورت گیرد. پیاده‌روی اربعین به عنوان صحنه‌های بزرگ از ارتباطات بین فرهنگی نیز از این قاعده مستثنی نیست، زیرا انتقال معانی همواره طی رابطه کلامی و مستقیم اتفاق نمی‌افتد بلکه گاه به صورت

تأمل در تفاوت‌های فرهنگی
نه تنها در فهم خصایص فرهنگی جوامع مختلف شیعی حائز اهمیت است بلکه در سیاست‌گذاری فرهنگی نیز اهمیت دارد، چرا که افزایش تماس فرهنگی میان زنان شیعی از جوامع مختلف، تبادل فرهنگی به معنای جایگزین عناصری از فرهنگ دیگری با فرهنگ خودی و به عبارت دیگر تغییر فرهنگی را به دنبال خواهد داشت

ناخودآگاه، در جریان ارتباط بصری مبتنی بر نشانه‌های برآمده از الگوهای رفتاری و سبک زندگی معنایی خاص منتقل می‌شود. به عنوان مثال، زنان ایرانی وضعیت آزادانه‌تری را در پوشش برای شرکت در مراسم پیاده‌روی برمی‌گزینند و حتی گاه اقدام به آراستن و پیراستن خود در موبک‌ها می‌کنند؛ در حالی که زنان عراقی طی این ایام استفاده از هر نوع پوششی که مشکلی رنگ نباشد و هر نوع رسیدگی به ظاهر را ناپسند و گاه حرام می‌دانند و این رفتار ایرانیان نوعی توهین و دور از شأن مراسم تلقی می‌کنند؛ در حالی که زنان ایرانی هرگز چنین قصد و انگیزه‌ای ندارند.

اما در کل و جدای از تفاوت‌های فرهنگی یاد شده فوق، آنچه اهمیت بیشتری دارد و حتی اعجاب‌انگیز به نظر می‌رسد، فقدان رخداد ناسازگاری فرهنگی با وجود وجود تفاوت فرهنگی در رویدادی با مقیاس پیاده‌روی اربعین است. کویی میدان بزرگ کنش اربعین، در بردارنده سازگاری است که مانع برجسته‌سازی تفاوت‌ها شده و آستانه تحمل کنشگران را تا اندازه باورناپذیری بالا می‌برد. کنشگران اربعین، نوعی تاب‌آوری را به نمایش می‌گذارند که در صحنه‌های دیگر زندگی روزمره از روابط دوستی و خانوادگی تا روابط کاری و... کمتر شاهد آن هستیم.

صحنه زیبای معانقه و دیده بوسی صمیمانه و پرمهر زنان ایرانی (زائر میهمان) و عراقی (میزبان) و گرفتن عکس یادگاری برای از یاد بردنی نیست؛ پیوندهای اجتماعی عمیق و ارتباطات پایداری که به واسطه این رویداد میان زنان از ملل مختلف بویژه زنان ایرانی و عراقی شکل می‌گیرد، زمینه درک متقابل و همدلی را روز به روز بیشتر کرده و فرصتی آماده و مهیا برای تقویت ارتباطات میان فرهنگی و تبادل فرهنگی است.

یادداشت

اربعین تجلی مفهوم از خودگذشتن

بررسی رفتار بلاگرو حجاب استایل‌ها در مواجهه با راهپیمایی اربعین

ریحانه سادات گرامی

دانشجوی دکتری علوم اجتماعی دانشگاه تهران

گرافه نیست اگر ادعا کنیم که هر جامعه و اجتماع انسانی که از ابتدای حیات بشر تاکنون شکل گرفته، دارای نظامی از ارزش‌هاست. در واقع، این گونه به نظری می‌رسد که نظام ارزشی (value system)، شرط لازم برای تشکیل و بقای اجتماعات انسانی بوده و هست. به طور مشخص وقتی از نظام ارزشی می‌گوییم و می‌نویسیم، مقصود و منظور، مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارهای محوری است که اعضای یک جامعه به آن پایبند هستند. اهمیت سیستم‌ها یا نظام‌های ارزشی زمانی روشن‌تر می‌شود که بدانیم، غالب روابط و سازکارهای موجود در اجتماعات و جوامع انسانی، در راستای نظام‌های ارزشی می‌باشد که شکل می‌گیرند و معنا می‌یابند.

در این میان اما، به نظر می‌رسد که اجتماع سالیانه اربعینی‌ها، نمونه‌ای بارز از یک اجتماع انسانی است که البته مانند هر اجتماع انسانی دیگر دارای سیستم و نظام ارزشی خاص خود است. نظامی ارزشی که غالب سازکارها در جمع انسانی مذکور را معنا می‌بخشد و جهت‌دهی می‌کند. اگر نگوییم محوری‌ترین، حداقل اما، یکی از مهم‌ترین ارزش‌های مشهود در اجتماع اربعینی‌ها، از خودگذشتگی، ایثار و فداکاری است. در واقع، گذشتن از خود و ندیدن خود، به عنوان ارزشی محوری در نظام هنجاری و ارزشی مذکور، سامان بخش بسیاری از رفتارها، سکنتات و روابط اجتماعی زائران در مسیر مشابه است و در فضای مفهومی این «از خودگذشتن» است که بسیاری از رفتارهای اربعینی‌ها، معنا می‌یابد و قابل فهم می‌شوند. کردارهایی که چه بسا، بیرون از این فضای مفهومی، بی‌معنی، بی‌ارزش و حتی ضد ارزش خواهند بود.

بنابراین، هر فرد یا هر جریانی که بدون توجه به نظام ارزشی و معنایی اجتماع انسانی اربعین، قدم در مسیر مشابه بگذارد، با مسائلی جدی مواجه خواهد بود. به نظر می‌رسد که بسیاری از بلاگروها و حجاب استایل‌ها که این روزها، با تبلیغ محصولاتی گران‌قیمت و آن‌چنانی، نسخه‌های اربعینی برای پوشش زائران مشابه می‌پیچند، از همین دسته باشند. تشویق زائرین برای تهیه سالیانه لباس اربعین یا خرید عیای پرزرق و برق، شال و روسری‌های گران‌قیمت یا ست‌های خانوادگی لباس‌های اربعینی، توسط بلاگروها و حجاب استایل‌ها، چیزی نیست که با فضای ارزشی و معنایی اجتماع اربعینی‌ها، هماهنگی داشته باشد. همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، «از خودگذشتن»، «ندیدن خود» و حتی تلاش برای «دیده نشدن»، مفهومی است که نقشی محوری در نظام ارزشی اجتماع انسانی اربعین دارد. در حالی که فضای بلاگری و حجاب استایلی نظام ارزشی متناسبی با اهداف آن ندارد. در واقع، فضاهایی مانند شبکه‌های اجتماعی و وبسایت‌های استایل‌ها و بلاگروها هستند، منطق بستر قوام و دوام حجاب استایل‌ها و بلاگروها هستند، منطق و نظام ارزشی خاص خود را دارند. منطق فضاهای مذکور ایجاب می‌کند تا از قضا، «دیده شدن» و حتی تلاش برای «دیده شدن»، از ارزش‌های محوری و مرکزی باشند. بنابراین بلاگری حجاب استایلی که مخاطب خود را برای خرید و تهیه محصولات مذکور تشویق می‌کند، در واقع خواسته یا ناخواسته، زائر مشابه را به سوی «دیده شدن» فرامی‌خواند، چیزی که از تضاد در فضای مفهومی و ارزشی اجتماع اربعینی‌هاست. البته این نکته جدا از برطرف کردن سختی‌ها و تلاش برای راحتی زائران در نوع لباس انتخابی برای مسیر راهپیمایی اربعین است.

کوتاه سخن آنکه، به نظر می‌رسد، پیش‌شرط ورود به اجتماع انسانی اربعین، دانستن و داشتن زبان مشترک با اهالی این اجتماع است و این زبان مشترک چیزی نیست جز فهم و پذیرش نظام ارزشی و معنایی حاکم بر اجتماع ذکر شده. بنابراین این گونه به نظر می‌رسد که حجاب استایل، بلاگر یا هر فردی که بدون درک و پذیرش فضای معنایی و ارزشی مذکور، قدم در مسیر مشابه می‌گذارد، به راحتی قادر به، برقراری ارتباط با اجتماع انسانی اربعین نخواهد بود چرا که زبان مشترکی با اهالی این اجتماع ندارد.

یکی از مهم‌ترین ارزش‌های مشهود در اجتماع اربعینی‌ها، از خودگذشتگی، ایثار و فداکاری است. در واقع، گذشتن از خود و ندیدن خود، به عنوان ارزشی محوری در نظام هنجاری و ارزشی مذکور، سامان بخش بسیاری از رفتارها، سکنتات و روابط اجتماعی زائران در مسیر مشابه است و در فضای مفهومی این «از خودگذشتن» است که بسیاری از رفتارهای اربعینی‌ها، معنا می‌یابد

شبکه‌های اجتماعی و با مارکتینگ که بستر قوام و دوام حجاب استایل‌ها و بلاگروها هستند، منطق و نظام ارزشی خاص خود را دارند. منطق فضاهای مذکور ایجاب می‌کند تا از قضا، «دیده شدن» و حتی تلاش برای «دیده شدن»، از ارزش‌های محوری و مرکزی باشند. بنابراین بلاگری حجاب استایلی که مخاطب خود را برای خرید و تهیه محصولات مذکور تشویق می‌کند، در واقع خواسته یا ناخواسته، زائر مشابه را به سوی «دیده شدن» فرامی‌خواند، چیزی که از تضاد با فضای مفهومی و ارزشی اجتماع اربعینی‌هاست